

ნატოს სამშვიდობო მისია კოსოვოში

გიორგი დობორჯგინიძე
ისტორიის დოქტორანტი,
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო.

აბსტრაქტი.

დღესდღეობით მსოფლიოში სახელმწიფოთა უსაფრთხოების ცნება აღარ არის შემოსაზღვრული მხოლოდ ერთი სახელმწიფოს საზღვრებით, სახელმწიფოში სტაბილური მდგომარეობა დამოკიდებულია რეგიონალურ და გლობალურ დონეზე განვითარებულ ინტეგრაციის პროცესებზე. მსოფლიოში არსებულ მრავალრიცხოვან ორგანიზაციებს შორის ცენტრალური ადგილი უჭირავს ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციას (NATO). პასუხი კითხვაზე თუ რა არის ამ ორგანიზაციის წარმატების ძირითადი მიზეზები პირველ რიგში უნდა ვეძიოთ მის პრინციპებსა და ფასეულობებში. 1949 წელს დაარსებულმა ჩრდილოატლანტიკურმა ხელშეკრულებამ (NATO), შეძლო თავისი ძირითადი მოვალეობების შესრულება, კერძოდ დაიცვა მისი წევრი სახელმწიფოების სუვერენიტეტი და ტერიტორიული მთლიანობა.

„ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ კი როდესაც აქტიური გახდა მისი ყოფნა არყოფნის საკითხი ნატომ შეძლო ტრანსფორმაცია და წარმატებულად ფუნქციონირებს დღემდე. ჩრდილოატლანტიკურმა ალიანსმა თავისი არსებობის ისტორიაში არაერთი ცვლილება განიცადა, ერთ-ერთი ასეთი ცვლილება გახლავთ სამშვიდობო ოპერაციებსა და კრიზისების რეგულირების პროცესში ჩართვის გადაწყვეტილება, განურჩევლად კონფლიქტის გეოგრაფიული ადგილმდებარეობისა.

ალიანსი აღიარებს, რომ დღესდღეობით საფრთხე აღარ არის შემოსაზღვრული ცალკეული კონკრეტული ადგილმდებარეობით და გლობალიზაციის პირობებში საფრთხე განიხილება ერთ მთლიან პრობლემად. მეოცე საუკუნის 90-იან წლებში ნატომ პირველად განახორციელა სამშვიდობო ოპერაციები, კერძოდ ბალკანეთში (ბოსნია-ჰერცეგოვინა) 1995 წელს, კოსოვოში 1999 წელს, მაკედონიაში კი 2001 წელს, სადაც ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკის დაშლის სისხლიანმა კონფლიქტმა სერიოზული საშიშროება წარმოშვა არა მხოლოდ რეგიონული არამედ საერთო ევროპული უსაფრთხოებისათვის.

საძიებო სიტყვები: ნატო; სამშვიდობო ოპერაცია; აშშ; გაერო; კოსოვო; კონფლიქტი.

შესავალი.

1948 წლის მარტში დასავლეთ ევროპის ხუთმა სახელმწიფომ - ბელგია, დიდი ბრიტანეთი, ლუქსემბურგი, ნიდერლანდებმა და საფრანგეთმა ხელი მოაწერეს „ბრიუსელის პაქტს“, რომელიც მიზნად ისახავდა მჭიდრო თანამშრომლობასა და თავდაცვის საერთო სისტემის შექმნას, რომელიც საბჭოთა კავშირის პოლიტიკურ და იდეოლოგიურ მიზნებს წინ აღუდგებოდა, სწორედ „ბრიუსელის პაქტი“ გახდა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის დაარსების საფუძველი. ამ პაქტის ქვეყნები ერთიან თავდაცვის სისტემაში ჩართვის თაობაზე მოლაპარაკებებს აწარმოებდნენ აშშ-სთან, კანადასთან, დანიასთან, ისლანდიასთან, ნორვეგიასა და პორტუგალიასთან. მოლაპარაკებები 1949 წლის 4 აპრილს ვაშინგტონის ხელშეკრულების ხელმოწერით დასრულდა, შეიქმნა უსაფრთხოების ერთიანი სისტემა, რომელიც ალიანსში შემავალი წევრი ქვეყნების თანამშრომლობას ეფუძნებოდა. ხელშეკრულება 14 პუნქტისაგან შედგებოდა, თუმცა მეხუთე პუნქტი ხელშეკრულების ქვაკუთხედიცაა, რომლის თანახმადაც თავდასხმა ერთ წევრ სახელმწიფოზე განიხილება თავდასხმად მთლიანად ალიანსზე.

მოგვიანებით, 1952 წელს ამ ხელშეკრულებას თურქეთი და საბერძნეთი შეუერთდა. 1955 წელს გერმანიის ფედერაციული

რესპუბლიკა, 1982 წელს ესპანეთი, 1990 წელს გერმანიის გაერთიანების შედეგად გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა. ცივი ომის დასრულების შემდგომ აქტიურად დადგა საკითხი ნატოს შემდგომი არსებობის საჭიროებაზე, თუმცა საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ XX-XXI საუკუნეების მიჯნაზე ნატოს გაფართოება შეუქცევადი გახდა და 1999 წელს უნგრეთი, პოლონეთი და ჩეხეთის რესპუბლიკა გახდნენ ნატოს წევრები, 2007 წელს ნატოში გაწევრიანდა ევროპის შვიდი სახელმწიფო: ბულგარეთი, ლატვია, ლიეტუვა, რუმინეთი, სლოვაკეთი, სლოვენია და ესტონეთი. ალბანეთი და ხორვატია 2009 წლის 1 აპრილს გახდნენ ნატოს წევრები. 2017 წლის 5 ივნისს კი მონტენეგრო ალიანსის 29-ე წევრი გახდა. 2020 წლის 27 მარტს ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის 30-ე წევრი გახდა ჩრდილოეთ მაკედონია, მას შემდეგ, რაც ათენსა და სკოპიეს შორის ისტორიული შეთანხმება მოხდა და სახელწოდებასთან დაკავშირებული დავა მოგვარდა (<https://old.infocenter.gov.ge>).

მეთოდი.

მოცემულ სტატიაში გამოყენებულია თეორიული მეთოდოლოგია: მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის ანალიზი, სინთეზი, შედარება, ისტორიული წყაროების მოძიება და დამუშავება, სხვადასხვა სამეცნიერო ლიტერატურის ანალიზი.

შედეგები.

„ცივი ომის“ დასრულება, საბჭოთა კავშირის დაშლა და ბიპოლარული სისტემის მსხვრევა არ ნიშნავდა ევროპის კონტინენტზე სტაბილური წესრიგის დამყარებას. პოლიტიკური რეალიზმის ერთ-ერთი გამორჩეული წარმომადგენლის, ამერიკელი პროფესორი ჯ. მეარშაიმერის თქმით ბიპოლარული სისტემა შეიცვალა მსოფლიოს ანარქიული მოწყობით, კერძოდ-საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ თავი იჩინა ეკონომიკურმა პრობლემებმა, სასაზღვრო დავებმა და კონფლიქტებმა მეზობელ სახელმწიფოებს შორის და ა.შ. (Mearsheimer, 1990), ამ კონფლიქტებს შორისაა სპარსეთის ყურის კრიზისი და ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე მომხდარი კონფლიქტი, ამ კონფლიქტებმა ნათლად ცხადყო, რომ დასავლეთი დადგა ევროპაში სიტუაციის დესტაბილიზაციის წინაშე, რაც დიდ საფრთხეს უქმნიდა მის სამომავლო

ინტერესებს, ეს კონფლიქტები ნატოს ჩარევის შედეგად გადაწყდა აშშ-სა და ევროპის ქვეყნების ინტერესებიდან გამომდინარე. ამ ომში ნატოს გამარჯვება ნიშნავდა მისი პოზიციის უფრო მეტად განმტკიცებას.

საბჭოთა კავშირის დაშლამ დასავლეთისათვის ხელსაყრელი გეოპოლიტიკური ვითარება შექმნა, მან უფრო წარმატებით დაიწყო თავისი ინტერესების დაცვა არა მხოლოდ აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში, არამედ ახლო აღმოსავლეთსა და ხმელთაშუაზღვის რეგიონშიც. სპარსეთის ყურის კრიზისმა, სადაც ალიანსის რესურსები ირიბად იყო ჩართული, აჩვენა მისი სამხედრო ძალა. ნატოს ყურადღების ზრდა ზონალურ პრობლემებზე მოწმობდა ამ ორგანიზაციის ტრანსფორმაციის აუცილებლობაზე, ეს განსაკუთრებით ხაზგასმული იყო „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ ღონისძიებების დროს.

1991 წლის ნოემბერში რომში ალიანსის სამიტზე მიღებულ იქნა „ალიანსის ახალი სტრატეგიული კონცეფცია“, რომელშიც ასახული იყო ალიანსის სამომავლო ამოცანები. ამ მნიშვნელოვანი დოკუმენტის მიღებამ დაასრულა დებატები მკვლევარებს შორის ნატოს არსებობაზე და გამოკვეთა მისი არსებობის აუცილებლობა.

„ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ ევროპაში არსებული პოლიტიკური სიტუაცია მნიშვნელოვნად შეიცვალა, რამაც უპირველეს ყოვლისა თავისი ასახვა ჰპოვა ნატოს პოლიტიკაში, დაიწყო ნატოს ახალი სტრატეგიული კონცეფციის შემუშავება, რომელზეც მუშაობა დასრულდა 1991 წელს, მოგვიანებით კი შემუშავებულ იქნა ალიანსის სტრატეგიული კონცეფციის ადაპტირებული ვერსია და საზოგადოებისთვის ცნობილი გახდა 1999 წელს გამართულ ვაშინგტონის სამიტზე.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ჩრდილოატლანტიკური ალიანსისათვის, რომლის მთავარ მიზანს მისი დაარსების დღიდან წარმოადგენდა მოსალოდნელი საბჭოთა ექსპანსიონიზმის შეკავება და დასავლური დემოკრატიული ღირებულებების დაცვა, ამგვარი ტრანსფორმაციის განხორციელება დაკავშირებული იყო გარკვეულ მნიშვნელოვან სირთულეებთან. პირველ რიგში ეს დაკავშირებული იყო იმ ფაქტთან, რომ ყოფილ მოწინააღმდეგ-

ესთან პარტნიორული ურთიერთობების დამყარება მოითხოვდა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის მიზნებისა და ამოცანების ახლებურ კონფრონტაციულ გააზრებას, ევროპული უსაფრთხოების სისტემის რეალობასთან ადაპტირებისა და თანამშრომლობის ახალი მექანიზმის ჩამოყალიბებას.

დისკუსია.

„ცივი ომის“ დასრულების შემდგომ ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი - NATO დადგა ახალი გამოწვევების წინაშე, უპირველეს ყოვლისა ეს დაკავშირებული იყო ნატოს ტერიტორიის ფარგლებს გარეთ არსებული კონფლიქტების გადაწყვეტასთან. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია აღინიშნოს ალიანსის ჩართვა ყოფილი იუგოსლავიის სხვადასხვა რესპუბლიკაში არსებულ დაპირისპირებებში.

შეერთებული შტატების ხელმძღვანელობით, ნატომ დაუყოვნებლივ გაიარა ადაპტაციის პროცესი, როდესაც მისი ელექტორატის საკითხი დადგა. 1990 წლის ლონდონის დეკლარაციამ და, უფრო მეტად, რომის სამიტზე გამოქვეყნებულმა 1991 წლის „ახალმა სტრატეგიულმა კონცეფციამ“ აღიარა, რომ მოკავშირეთა უსაფრთხოებისთვის ამ „ახალ სტრატეგიულ გარემოში“ უფრო რთული იქნებოდა რისკების პროგნოზირება და წვდომა. ვარაუდობდნენ, რომ ახალი საფრთხეები მომდინარეობს „არასტაბილურობის უარყოფითი შედეგებიდან, რომელიც შეიძლება წარმოიშვას სერიოზული ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური სირთულეებისგან, მათ შორის ეთნიკური მეტოქეობისა და ტერორისტული დავეების გამო, რომელსაც აწყდება ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის მრავალი ქვეყანა. ამგვარად, თუ როგორ მოერგებოდა ნატო ვრიზისის მართვისა და კონფლიქტების პრევენციის ახალ ამოცანას, გადამწყვეტი გახდა მისი, როგორც სიცოცხლისუნარიანი და მნიშვნელოვანი ორგანიზაციის შესანარჩუნებლად ცივი ომის შემდგომ ეპოქაში.

1992 წლიდან 1995 წლამდე პერიოდში ნატომ მიიღო მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები, ესენი იყო სამხედრო-საჰაერო ძალების ოპერაციები, რომელთა მიზანი იყო ბოსნია ჰერცეგოვინაში აკრძალული საჰაერო ზონის რეჟიმის უზრუნველყოფა, ასევე ალიანსი საავიაციო მხარდაჭერას უწევდა გაეროს ძალებს.

1993 წლის აგვისტოში ჩრდილოატლანტიკურმა საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება ჩაეტარებინა მოსამზადებელი სამუშაოები უფრო რადიკალური სამხედრო ქმედებების მისაღებად, რაც გულსხმობდა საავიაციო დარტყმების განხორციელებას. ნატოს სამხედრო კომიტეტის რეკომენდაციით, მიღებული იქნა დოკუმენტი „ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში საავიაციო დარტყმების ოპერატიული ვარიანტები“. ნატოს მხრიდან ეს ქმედებები გამოწვეული იყო იმით, რომ ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე არ წყდებოდა სხვადასხვა ეთნიკურ ჯგუფებს შორის დაპირისპირებები (ჩიტაძე, 2008: 105).

1994 წლის იანვარში, ნატოს სამიტზე ბრიუსელში ალიანსმა გამოთქვა მზადყოფნა განეხორციელებინა საჭიერო დარტყმები ბოსნიის დედაქალაქ სარაევოსთვის ალყის მოხსნის მიზნით, რათა ამ ქალაქში უზრუნველყოთ ჰუმანიტარული ტვირთის შეტანა მშვიდობიანი მოსახლეობისათვის. 1994 წლის 28 თებერვალს ნატომ თავის არსებობის ისტორიაში პირველად განახორციელა სამხედრო ოპერაცია, რომლის დროს ნატოს ძალების მიერ ჩამოგდებულ იქნა ოთხი სამხედრო თვითმფრინავი, რომლებმაც დაარღვიეს აკრძალული ზონა ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის საჭიერო სივრცეში. 1994 წლის აპრილში ბოსნიელი სერბების სამხედრო ფორმირებები იძულებულნი გახდნენ უკან დაეხიათ ბოსნიის ქ. გორაჟდედან, რამაც საშუალება მისცა სხვადასხვა ჰუმანიტარულ მისიებს ქალაქში შეეყვანათ ჰუმანიტარული დახმარებით დატვირთული კოლონები (ჩიტაძე, 2008: 105)

1994 წლის 5 აგვისტოს ნატოს თვითმფრინავებმა მიიტანეს საჭიერო დარტყმები სამხედრო ობიექტზე სარაევოს მახლობლად. ბოსნიელი სერბების პოზიციებზე პრევენციული დარტყმები მომავალშიც გაგრძელდა, საბოლოოდ სერბები იძულებულნი გახდნენ დაეწყოთ განხილვა ნატოსა და გაეროს მიერ შემოთავაზებული სამშვიდობო გეგმის. 1995 წლის 2 ნოემბერს დეიტონში (აშშ ოჰაიოს შტატი), პარაფირებულ იქნა სამშვიდობო შეთანხმება ბოსნია ჰერცეგოვინას, ხორვატიასა და იუგოსლავიას შორის. 1995 წლის 14 დეკემბერს პარიზში ხელი მოეწერა ბოსნიის სამშვიდობო შეთანხმებას.

ამრიგად, ჩრდილოატლანტიკურმა ალიანსმა თავისი არსებობის ისტორიაში პირველად გამოიყენა თავისი სამხედრო პოტენციალი - სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში ეთნიკურ ჯგუფებს შორის დაპირსპირების მოგვარებას ნატო ცდილობდა მშვიდობიანი მოლაპარაკებებით პროცესის მოგვარებას და სამი წლის განმავლობაში ამ პროცესში ჩართულნი იყვნენ ნატოს წევრი ცალკეული ქვეყნები და სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციები. ბოსნიის ომის დროს ნათლად გამოჩნდა, რომ გაერო რომელსაც საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესაბამისად ეკისრებოდა მთავარი პასუხისმგებლობა შეეჩერებინა კონფლიქტი ვერ აღმოჩნდა ქმედუნარიანი განეხორციელებინა ღონისძიებები მშვიდობის დასამყარებლად. შესაბამისად ბოსნიის კონფლიქტის მოგვარება ალიანსის პრიორიტეტად იქცა, მისი უმოქმედობა გამოიწვევდა ნატოს ავტორიტეტის შელახვას, რადგანაც სწორედ ეს ორგანიზაცია განიხილებოდა ევროპაში უშიშროების მთავარ გარანტად.

ბოსნიაში ნატოს ხელმძღვანელობით ჩატარებული სამშვიდობო ოპერაციების შედეგად შეიქმნა პრეცედენტი და დაგროვდა სხვა სახის ოპერაციების განხორციელებისათვის საჭირო სამხედრო-პოლიტიკური გამოცდილება, როგორც კი ბოსნიაში კრიზისი ჩაცხრა, საყოველთაოდ მოსალოდნელი იყო, რომ კოსოვო იქნებოდა „შემდეგი გამოცდა“ ალიანსისთვის, რომელმაც გაფართოების პროცესთან ერთად გარკვეული ტრანსფორმაცია გაიარა. „უძველესი სიძულვილი (ხანგრძლივი მტრობა)“, რეგიონში ხანგრძლივი ისტორიული წყენა, რომელიც მომდინარეობდა სადავო შეხედულებებიდან კოსოვოს ტერიტორიული პრეტენზიების შესახებ, განიხილებოდა კონფლიქტის მთავარ მიზეზად. კოსოვოს, პროვინციას 11000 კვადრატულ კილომეტრზე ნაკლები ფართობით, ჰყავდა ორი მილიონიანი მოსახლეობა, რომელთა 90% ალბანელი იყო. მაგრამ როგორც ალბანური, ასევე სერბული ეროვნული თემები ამას საკუთარ ტერიტორიად აცხადებდნენ. სერბების მიერ ხაზგასმული ძირითადი აქტუალობა ეხებოდა რწმენას, რომ კოსოვო იყო სერბეთის ისტორიული და სულიერი ცენტრალური ადგილი. მეორე მხრივ, ალბანელები დაჟინებით

ამტკიცებდნენ, რომ სერბული ტომების კოსოვოში ჩამოსვლამდე დიდი ხნით ადრე, მათი წინაპრები იქ უკვე დასახლდნენ ჩვ. წ. მე-6 საუკუნიდან. შედეგად, საკუთარ დასაბუთებაზე დაყრდნობით, როგორც ალბანელებს, ასევე სერბებს ჰქონდათ ღრმად ფესვგადგმული ვალდებულება, მოეთხოვათ კოსოვო საკუთარ ტერიტორიად თაობიდან თაობამდე. მეორე მსოფლიო ომის მოვლენები კოსოვოელების მზარდი აღშფოთების მიზეზი გახდა, როდესაც თავიანთი სამშობლო, თუმცა ტერიტორიული ფართობით მცირე, იხილეს დანაწილებულ-დაყოფილი გერმანელებს, იტალიელებსა და ბულგარელებს შორის. ტიტოს კომუნისტური აგენტები დაჰპირდნენ, რომ მხარს დაუჭერდნენ ყველა ალბანელის გაერთიანებას: „ომის შემდეგ ერთიანი ალბანეთი - კოსოვო გახდებოდა იუგოსლავიის ნაწილი, ან თუნდაც ზოგადად უფრო დიდი ბალკანეთის ფედერაცია“. თუმცა, როგორც გაირკვა, 1945 წლის შემდგომ იუგოსლავიის სახელმწიფომ არა მხოლოდ სერბებს, არამედ ალბანელებსაც გაუცრუა იმედი (Rogel, 2004: 73).

სერბეთი გახდა ექვსი ფედერაციული რესპუბლიკიდან ერთ-ერთი, სადაც მრავალი სერბი გაფანტული აღმოჩნდა მეზობელ იუგოსლავიის რესპუბლიკებში. მიუხედავად იმისა, რომ ახალი სახელმწიფო სტრუქტურა თავდაპირველად შეიქმნა ფედერალურ ერთეულებს შორის თანასწორობის ხელშეწყობის მიზნით, სერბებს სჯეროდათ, რომ მიზანი იყო სერბეთის უფრო მეტად დასუსტება. მეორეს მხრივ, კოსოვო, მიუხედავად იმისა, რომ მიენიჭა "ავტონომიური რეგიონის" სტატუსი მისი დიდი ალბანური მოსახლეობის გამო, გახდა სერბეთის ნაწილი, და არა ალბანეთისა, ვისთან ინტეგრაციაც მას სურდა. სიტუაცია კიდევ უფრო გაუარესდა იმით, რომ იუგოსლავიის კონსტიტუცია, რომელიც გამოქვეყნდა 1946 წელს, ალბანელებს „ეროვნებად“ და არა „ერად“ ასახელებდა, რაც გულისხმობდა, რომ ალბანელები ვერასოდეს დააფუძნებდნენ საკუთარ რესპუბლიკას. ამდენად, დიდი ძალისხმევის მიუხედავად, ვერც სერბებმა და ვერც ალბანელებმა ვერ მიიღეს ის, რისთვისაც იბრძოდნენ, როდესაც მეორე მსოფლიო ომი დასრულდა (Rogel, 2004: 73). კოსოვოელებისათვის სასიკეთოდ ბედი მხოლოდ 1960-იან წლებში შემოტრიალდა.

1963 წელს იუგოსლავიის მთავრობამ კოსოვო „პროვინციის“ სტატუსამდე აიყვანა; 1965 წელს კოსოვოს გამოეყო ფინანსური დახმარება, რომელიც შეადგენდა ე.წ. სპეციალური ფედერალური ფონდის 40%-ს, რომელიც შეიქმნა განუვითარებელი რეგიონების ეკონომიკური გაუმჯობესებისთვის; 1967 წელს ტიტომ მნიშვნელოვანი ვიზიტი განახორციელა პროვინციაში; 1968 წელს „მეტოჰია“, დიდი აუზი, რომელიც მოიცავს კოსოვოს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილს, ამოიღეს პროვინციის სახელიდან; ხოლო 1969 წელს კოსოვომ შეადგინა ახალი კონსტიტუცია და დააარსა ახალი უზენაესი სასამართლო (Rogel, 2003: 167-182).

ერთი ნაბიჯით წინ წაწევის მიზნით, 1974 წლის კონსტიტუციამ საბოლოოდ მისცა კოსოვოს უფლება, ჰქონოდა თანაბარი ხმები ეროვნულ სამთავრობო ორგანოებში, რითიც მოხდა კოსოვოს იდენტიფიცირება, როგორც იუგოსლავიის ფედერაციის რვა ერთეულთაგანისა. მეორე მხრივ, ალბანელების გამარჯვებით წახალისებულმა ან სტიმულირებულმა სერბებმა დაიწყეს სერბების გაერთიანებისკენ სწრაფვა. „სერბული ნაციონალიზმის“ აღზევებასთან ერთად, კოსოვო მალევე განიხილებოდა, როგორც ყველაზე შესაფერისი ადგილი სერბების გეგმის დასაწყებად, რადგან კოსოვო არსებითად „სერბეთის ისტორიული და სულიერი ცენტრი“ იყო (Silber, Little, 1997: 31-36).

ფაქტობრივად, ეთნიკური დაძაბულობა მკვეთრად არ გაზრდილა მანამ, სანამ სლობოდან მილოშევიჩი, რომელმაც კოსოვოს ავტონომია ჩამოართვა, 1987 წელს სერბეთის პრეზიდენტი არ გახდა. მომდევნო წლებში, ნაციონალისტური კურსის შესანარჩუნებლად, მილოშევიჩმა მიატოვა პარტიული იდეოლოგია და ყურადღება გაამახვილა კომუნისტური პარტიების ლიგის (LCY) გაწმენდაზე კოსოვოში, ვოევოდინასა და მონტენეგროში. ის ცდილობდა შეენარჩუნებინა „წინა კონფედერაციის ნარჩენები კოსოვოსა და მონტენეგროზე პოლიტიკური და სამხედრო კონტროლის გამკაცრებით“ (Petras, 1999: 1414).

კონკრეტულად, კოსოვოს შემთხვევაში, რაც მილოშევიჩს უპირველეს ყოვლისა უნდა გადაეღაზა თავისი მიზნის მისაღწევად, იყო 1973 წლის კონსტიტუციით შექმნილი დაბრკოლება, რომელმაც კოსოვოს ავტონომია მისცა. ამასთან დაკავშირებით,

1989 წლის 23 მარტს კოსოვოს ავტონომიური სტატუსი გაუქმებულ იქნა პარლამენტის მიერ. ცოტა ხნის შემდეგ სერბებმა სერბეთი კვლავ ერთიან სახელმწიფოდ გამოაცხადეს. ამრიგად, 1989 წელს სერბეთმა უპრეცედენტო გამარჯვება მოიპოვა, რომელმაც საბოლოოდ მოიპოვა კონტროლი იუგოსლავიის ფედერაციის რვა ერთეულიდან ოთხზე. ხმების ნახევარის მფლობელი სერბეთი გახდა იუგოსლავიის პოლიტიკის ნამდვილი დომინანტი.

საპასუხოდ, კოსოვოელებმა საპროტესტო აქციები მოაწყვეს, მაგრამ საბოლოოდ მხოლოდ ბელგრადის მხრიდან მკაცრი პოლიციური და სამხედრო შეზღუდვების შემოღებას მიაღწიეს. ალბანეთის კომუნისტური პარტიის ლიდერების სასტიკმა დაპატიმრებამ და უსამართლო სასამართლო პროცესებმა საბოლოოდ გაამძაფრა დაძაბულობა ალბანელებსა და სერბებს შორის და შემფოთება გამოიწვია იუგოსლავიის სხვა რესპუბლიკებშიც. სერბების ზეწოლის ფონზე, ალბანელმა პოლიტიკურმა ლიდერებმა მაინც გამოსცეს კოსოვოს სუვერენიტეტის დეკლარაცია მას შემდეგ, რაც კოსოვომ ავტონომია დაკარგა 1989 წლის მარტში. იმავე წლის ბოლოს, ალბანელმა ლიდერებმა წარმატებით დააარსეს კოსოვოს დემოკრატიული ლიგა (LDK), როგორც მათი ლეგიტიმური პოლიტიკური პარტია, რომელმაც 1991 წლისთვის გააერთიანა 700 000 წევრი. იბრაჰიმ რუგოვამ, LDK-ის ლიდერმა, კოსოვოელებისთვის პოლიტიკური პროგრამა შექმნა, რაც მის მიერ პაციფიზმისადმი რწმენას ეფუძნებოდა. იმის გათვალისწინებით, რომ კოსოვო ღარიბი იყო, მის ხალხს იარაღი არ ჰქონდა და სერბებს სურდათ ეპოვათ საბაზი კოსოვოში ლაშქრობისთვის, რუგოვამ ამჯობინა პოლიტიკა „იყავი მშვიდად და დაელოდე“. მოკლედ რომ ვთქვათ, მიუხედავად იმისა, რომ რუგოვა დათანხმდა საბოლოო მიზნად დაესახა „კოსოვოს რესპუბლიკა“, ის მუდმივად უჭერდა მხარს სერბების მიმართ პაციფიზმის ძირითად პრინციპს (Rogel, 2003: 167-182).

შემდეგი ნაბიჯი კოსოვოელების გამარჯვების გამოცხადებამდე იყო რეფერენდუმის ჩატარება საკუთარი რესპუბლიკის დაარსების შესახებ, რომელმაც ამომრჩეველთა უზარმაზარი მხარდაჭერა მიიღო 1991 წლის 22 სექტემბერს. თუმცა, არც ერთი ეს ცვლილება არ იქნა აღიარებული სერბების მიერ. ალბანეთის

ლიდერის იბრაჰიმ რუგოვას მიერ მიღებული სტრატეგია იყო „პასიური წინააღმდეგობა“, რომელიც ვარაუდობდა, რომ ომი არ იქნებოდა საჭირო, თუ ალბანელები შეძლებდნენ დემოკრატიული ინსტიტუტების აშენებას კოსოვოს შიგნით. ამდენად, მკვეთრი ყნოსვის არქონის გამო, კოსოვომ ხელიდან გაუშვა ერთადერთი შანსი ორჯერ, რომლითაც დასავლეთის ყურადღების მიპყრობა შეეძლო, სანამ კონფლიქტი მოულოდნელად გამწვავდებოდა. პირველი შანსი 1992 წლის დეკემბერში გაჩნდა, როდესაც პრეზიდენტმა ჯორჯ ჰ. ბუშმა გაგზავნა „საშობაო გაფრთხილება“, რომელიც შედგენილი იყო მისი სახელმწიფო მდივნის, ლოურენს იგლბურგერის მიერ. მილოშევიჩისთვის გაგზავნილი მესიჯი იყო, რომ „კოსოვოში სერბეთის ქმედებით გამოწვეული კონფლიქტის შემთხვევაში, შეერთებული შტატები მზად იქნება გამოიყენოს სამხედრო ძალა სერბების წინააღმდეგ კოსოვოში და სერბეთში“ (Binder, 1992: 6).

კოსოვოელებს უნდა გამოეყენებინათ ეს შესაძლებლობა და წამოეყენებინათ კოსოვოს საკითხი, რომელიც შესაძლოა უფრო ადრე დადებულყო საერთაშორისო საზოგადოების დღის წესრიგში და ამით თავიდან აეცილებინათ ომის დაწყება. მეორე შანსი ეხებოდა დეიტონის სამშვიდობო შეთანხმების მიღებას 1995 წლის ნოემბერში, რომელმაც ბოლო მოუღო სამწელნახევრიან სისხლიან ეთნიკურ დაპირისპირებას ბოსნიაში. მილოშევიჩი მიიწვიეს დეიტონში და ექცეოდნენ, როგორც საპატიო სტუმარს და სახელმწიფოს ლეგიტიმურ მეთაურს, რადგან კლინტონის ადმინისტრაცია ეძებდა კონფლიქტის სამშვიდობო გზით გადაწყვეტის გზებს.

კოსოვოელმა ალბანელებმა მხოლოდ დეიტონის შეთანხმების შემდეგ გააცნობიერეს, თუ რამდენად „უმნიშვნელონნი“ იყვნენ ისინი დასავლეთისთვის: მათი პროვინციის სტატუსი გადაუჭრელი დარჩა, მაგრამ მილოშევიჩი გახდა რეგიონის ხელისუფლების შუამავალი. მიუხედავად იმისა, რომ რიჩარდ ჰოლბრუკმა ხაზგასმით აღნიშნა კოსოვოში სიტუაციის სირთულე და მილოშევიჩის მიერ დეიტონის სამშვიდობო შეთანხმების დაცვის უზრუნველყოფა, გაერო-მ მხოლოდ ის გააკეთა, რომ ყურადღება მხოლოდ ბელგრადის წინააღმდეგ სანქციების გაგრძელებას

ებას დაუთმო მანამ, სანამ სერბეთი არ დაიწყებდა პოზიტიურ და პირდაპირ ურთიერთობას კოსოვოელებთან, რის შედეგადაც კოსოვო განზრახ განზე დატოვა (Rogel, 2003: 175).

ამრიგად, ჩათვალეს რა მხოლოდ სერბეთის შიდა/საშინაო საკითხად, კოსოვო მოხსნილი იქნა მოლაპარაკების მაგიდიდან. ამან კოსოვოელები იმედგაცრუებული დატოვა საერთაშორისო საზოგადოებისგან უყურადღებო ქცევით. იმედგაცრუება კიდევ უფრო გაძლიერდა, როდესაც სერბეთი და მონტენეგრო ოფიციალურად აღიარებულ იქნა ევროკავშირის მიერ იუგოსლავიის სახელმწიფოებად 1996 წლის აპრილში. ამის საპირისპიროდ, კოსოვო, როგორც 1996 წლის ივნისში განაცხადა პრიშტინაში ახლად შექმნილი აშშ-ს საინფორმაციო ოფისის ხელმძღვანელმა, კვლავ განიხილებოდა იუგოსლავიის ნაწილად და ასე უნდა დარჩენილიყო (Rogel, 2004: 77).

რაც კოსოვოელებმა ისწავლეს დეიტონის სამშვიდობო შეთანხმების შედეგად იყო ის, რომ რუგოვას პაციფიზმს არსად მიჰყავდა ისინი. პაციფისტური პოლიტიკის უარყოფის შემდეგ, კოსოვოელები შეიცვალნენ უფრო სამხედრო მიდგომის სასარგებლოდ. ფაქტობრივად, კოსოვოს განმათავისუფლებელი არმია (KLA), კოსოვოს ალბანური გასამხედროებული ორგანიზაცია, რომელიც ცდილობდა კოსოვოს გამოყოფას იუგოსლავიის ფედერაციული რესპუბლიკისგან, უკვე ჩამოყალიბდა 1990 წელს, მაგრამ შედარებით პასიური დარჩა 1995 წლამდე. სამხედრო ფრთად დაარსებულმა KLA-მ 1996 წელს დაიწყო პარტიზანული მოქმედებების სერია სერბეთის წინააღმდეგ, მათ შორის თავდასხმები პოლიციის განყოფილებებსა და იუგოსლავიის სამთავრობო ოფისებზე. იმის დაბრალებით, რომ სერბებმა მოკლეს ალბანელი მშვიდობიანი მოსახლეობა ეთნიკური წმენდის კამპანიის ფარგლებში, KLA-მ წარმატებით მოახერხა გზა გახსნოდა სერბების წინააღმდეგ ოპერაციებისთვის (Allan Zelinzer, 2004: 112).

საპასუხოდ, სერბეთის ხელისუფლებამ დაგმო KLA, როგორც ტერორისტული ჯგუფი და გააძლიერა პოლიციის მმართველობა რეგიონში მისი უსაფრთხოების ძალების გაზრდით. სერბეთის მცდელობამ მოეხდინა KLA-ს იზოლაცია ტერორიზმის იარლიყის მიწებებით, გამოიწვია კონტრპროდუქტიული ეფექტი, რამაც ხელი

შეუწყო KLA-ს სანდოობის ამღლებას კოსოვოს ალბანელებში. სერბები ცდილობდნენ კოსოვოს ეთნიკურად ალბანელი მოსახლეობისგან გაწმენდას, ხაზგასმული იყო 1997 წლის ოქტომბერში და ნოემბერში სერბების მიერ მოკლული KLA-ს რაზმის მებრძოლების დაკრძალვებით, რომლებსაც ესწრებოდნენ შესაბამისად 13,000 და 20,000 მგლოვიარე მონაწილეები. ამგვარად, მკვლევლობები გაგრძელდა, KLA-ს შურისძიებამ იმატა და გაიზარდა KLA-ს მხარდაჭერაც (Rogel, 2003: 175).

კოსოვოში ძალადობის გაუარესებამ უდავოდ შეაშფოთა დასავლეთი. მაგრამ იმის ნაცვლად, რომ გაეკრიტიკებინა სამხედრო ინტერვენცია, რომელსაც ხელმძღვანელობდნენ მილოშევიჩი და სერბი მილიციები კოსოვოში, რამაც ხელი შეუწყო „კოსოვოს ალბანელების ქვეყნიდან აყრას და ლტოლვილთა კრიზისის“, რობერტ გელბარტი, აშშ-ს წარმომადგენელი პრიშტინაში, ცდილობდა ალბანელებისთვის ლექციები წაეკითხა მათი ძალადობის პროცესში ჩართვის მიზნით. მან საჯაროდ უწოდა KLA-ს „ყოველგვარი ეჭვის გარეშე ტერორისტული ჯგუფი“, რადგან „KLA ჩართული იყო თავდასხმებში სერბ ნაციონალისტებთან კოსოვოში, რეპრესიებში ეთნიკური ალბანელების წინააღმდეგ, რომლებიც „თანამშრომლობდნენ“ სერბეთის მთავრობასთან“. ამას თბილად მიესალმნენ სერბები, რომლებმაც გაიგეს ეს, როგორც „ტერორისტების“ აკრძალვის (მკაცრი ზომების გატარების) გზა „მათსავე“ პროვინციაში“. უფრო მეტიც, მაისში, რიჩარდ ჰოლბრუკი, „მილოშევიჩის ჭიქის მეგობარი დეიტონიდან“, აირჩიეს ლობისტად, რათა დაერწმუნებინა მილოშევიჩი რუგოვასთან სასაუბროდ. ამის შემდეგ, 15 მაისს, მილოშევიჩისა და რუგოვას პირველი შეხვედრა დროულად გაიმართა, თუმცა დიალოგი სწრაფად ჩაიშალა. რუგოვა, რომელსაც არ სურდა დანებება, კვლავაც არ იშურებდა ძალისხმევას მშვიდობიანი შეთანხმების მისაღწევად. 1998 წლის მაისში რუგოვა და კოსოვოს ალბანეთის სხვა ოფიციალური პირები გაემგზავრნენ ვაშინგტონში პრეზიდენტ კლინტონთან, ვიცე პრეზიდენტ გორთან და სახელმწიფო მდივან ოლბრაიტთან შესახვედრად. ოვალურ კაბინეტში გამართულმა შეხვედრამ საბოლოოდ მისცა კლინტონს უფლება შეეთავაზებინა მხარდაჭერა კოსოვოს ალბანელებისთვის. მომდ-

ევრო თვის დასაწყისში რუგოვა გაეროს გენერალურ მდივანს კოფი ანანს შეხვდა და მოითხოვა გაეროს ან ნატოს დაუყოვნებლივ ჩარევა.

მიუხედავად იმისა, რომ შეერთებულმა შტატებმა პირობა დადო „ბოსნიას არ გაიმეორებდნენ“, მას მაინც არ სურდა ჩართვა, როდესაც სერბეთის ეროვნულმა რეფერენდუმმა 1998 წლის 23 აპრილს აჩვენა, რომ სერბების 95%-მა უარყო საგარეო მედიაცია კოსოვოს კრიზისის მოსაგვარებლად.

აშშ-ს უფრო მკაცრი და მტკიცე პოზიცია გამოიკვეთა და ნათელი გახდა მხოლოდ ნატოს მინისტრიალის შემდეგ. უილიამ კოენმა, აშშ-ს თავდაცვის მდივანმა, მოუწოდა ნატოს თავდაცვის მინისტრებს, „განიხილონ ყველა სამხედრო ვარიანტი... არ შემოიფარგლონ ჰაერით, ხმელეთით ან ზღვით ან ამ სამის კომბინაციით.

ნატოს 85 სამხედრო თვითმფრინავი გაიგზავნა ალბანეთისა და მაკედონიის თავზე „ბალკანეთის საჰაერო შოუში“ საფრენად, რაც წინასწარ აფრთხილებდა მილოშევიჩის ნატოს შესაძლებლობის შესახებ, სწრაფად აელო ძალაუფლება რეგიონში. გარდა ამისა, რიჩარდ ჰოლბრუკი კვლავ გაგზავნეს მილოშევიჩთან მოსალაპარაკებლად, რომელიც დათანხმდა კოსოვოს მონიტორინგის ძალებს, კოსოვოს დიპლომატიურ დამკვირვებელთა მისიას (KDOM). თუმცა, სერბეთის თანამშრომლობითი ქესტი დიდხანს არ გაგრძელებულა. KDOM-ის მონიტორინგის ოპერაციების დაწყებიდან ერთი თვის შემდეგ, სერბეთის ძალებმა გაამლიერეს ზაფხულის შეტევა დრენიცას რეგიონში KLA-სა და კოსოვოს ალბანურ სოფლებზე თავდასხმით, რამაც დიდწილად შეცვალა ალბანეთის მიღწევები (Elsie, 2004: 98).

მეორე მხრივ, სულ მცირე 34 ადამიანის ცხედარი, რომლებიც სერბი პოლიციის მტკიცებით მოკლული იქნა KLA-ს მიერ, აღმოაჩინეს არხში სოფელ გოლჯიანეს მახლობლად, რამაც გამოიწვია სერიოზული ბრალდებები KLA-ს წინააღმდეგ (Krieger, 2001: 108). ძალადობის შესაჩერებლად გაეროს უშიშროების საბჭომ 23 სექტემბერს მიიღო რეზოლუცია 1199, რომელიც მოითხოვდა სერბების გაყვანას და ლტოლვილების დაბრუნებას. მიხვდა რა, რომ სერბებიც და ალბანელებიც უარს იტყოდნენ რეზო-

ლუციის სრულად შესრულებაზე, ნატომ დაიწყო სამხედრო ძალის გამოყენების ლეგიტიმურობის განხილვა. აქტივაციის გაფრთხილების გაცემის ნებართვა (ACTWARN) საბოლოოდ მიეცა ნატოს უზენაეს მეთაურს ნატოს თავდაცვის მინისტრების შემდეგ შეხვედრაზე ვილამურაში, პორტუგალია. იმავე თვის ბოლოს, სერბეთის წინააღმდეგ საჰაერო თავდასხმების მომხრე ოლბრაიტმა ადმინისტრაციას სთხოვა ეცნობებინა კაპიტოლიუმისთვის გეგმის შესახებ.

თუმცა, ოლბრაიტის წინადადებას შეხვდა კონგრესის მხრიდან წინააღმდეგობა, რის გამოც ადმინისტრაციას არ დაუტოვეს შანსი კოსოვოში სახმელეთო ჯარების გაგზავნის, თუნდაც სამშვიდობოების სახით. ბედის ირონიით, საბოლოო გადაწყვეტილებისკენ მოქმედების შესახებ რუსეთმა უბიძგა, რომელმაც 8 ოქტომბერს ლონდონის ჰითროუს აეროპორტში შეხვედრისას საკონტაქტო ჯგუფის ლიდერებს „არაპირდაპირი ნებართვა“ მისცა. რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა იგორ ივანოვმა უთხრა ჯგუფს, რომ „თუ გაეროს სერბეთში ინტერვენციას შესთავაზებენ, რუსეთი (და მასთან ერთად, ჩინეთიც) მას ვეტოს დაადებს; თუმცა, თუ ნატო ჩაერევა, რუსეთი მხოლოდ გააპროტესტებს ამ ქმედებას“ (Rogel, 2003:176).

კოსოვოში სასაზღვრო შეტაკებები და შებრძოლებები უკან დაბრუნდა, რადგან სერბეთი უკმაყოფილო იყო მაკედონელების მიმართ, რომლებმაც ნატო-ს თავის ტერიტორიაზე ჯარების განლაგების უფლება მისცეს. სერბეთის გამოწვევის მოსაგვარებლად და კოსოვოში სამშვიდობოების დასაცავად, ნატომ მაკედონიაში განათავსა „ექსტრაქციის ძალები“ (XFOR). სერბებმა, შეჩერების ნაცვლად, 15 იანვარს ალბანურ სოფელ რაჩაკში 45 მოსახლე დახოცეს სერბეთის ოთხი პოლიციელზე KLA-ს თავდასხმის საპასუხოდ. ამ ტრაგედიამ კიდევ უფრო დაარწმუნა საკონტაქტო ჯგუფი და ნატო, რომ პირდაპირი ინტერვენცია სერბეთის წინააღმდეგ აუცილებელი იყო. რაჩაკის ხოცვა-ჟლეტის ფონზე, ოლბრაიტის ულტიმატუმი საბოლოოდ გამარჯვებული აღმოჩნდა აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის უმაღლესი მრჩეველების შეხვედრაზე. აშშ-ს განცხადებიდან ათი დღის შემდეგ, საკონტაქტო ჯგუფმა ულტიმატუმი წაუყენა კოსოვოს ალბანელებსა და სერბებს და მოუწ-

ოდა მათ სამშვიდობო მოლაპარაკებების დაწყებისკენ საფრანგეთში, რამბუიეში 6 თებერვალს. ყველა დაინტერესებულისთვის ცხადი იყო, რომ ეს იქნებოდა პრობლემის სრულყოფილად მოგვარების ბოლო შესაძლებლობა.

აქამდე, ყველა დიპლომატიური მცდელობა კოსოვოში მშვიდობის მისაღწევად წარუმატებელი აღმოჩნდა. ამან, როგორც საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ჰუმბერტ ვედრინმა თქვა, კიდევ უფრო დაარწმუნა დასავლეთი, რომ იუგოსლავიაზე ნატოს საჭაერო თავდასხმების თავიდან აცილების ძალიან მცირე პერსპექტივა არსებობდა.

ამერიკელების პერსპექტივიდან, რომლებმაც ნატოს გაფართოების გეგმა ერთი ნაბიჯით წინ წასწიეს პოლონეთის, უნგრეთის და ჩეხეთის ნატოში მოწვევით, მათ სურდათ ძალ-ღონე არ დაეშურებინათ თავიანთი ძნელად მოპოვებული გამარჯვების დასაცავად. ნატოს გაფართოებისთვის აშშ-ის ძალისხმევამ არა მხოლოდ აჩვენა აშშ-ს ფუნდამენტური ერთგულება ნატოსადმი, არამედ ასევე დაადასტურა რწმენა, რომ აშშ უნდა დარჩეს ევროპის ნებისმიერი განვითარებადი უსაფრთხოების არქიტექტურის ცენტრში. შედეგად, შეერთებულმა შტატებმა დაივალდებულა ნატოს მიმართ მონაწილეობა მიეღო კოსოვოს კრიზისში და იწინასწარმეტყველა, რომ კოსოვოში წარმატება ხელს შეუწყობს აშშ-ს ლიდერობის კონსოლიდაციას ევროპაში და ალიანსის გაერთიანებას. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრ სხვა ოფიციალურ პირს სურდა უფრო სწრაფი გადაწყვეტა ბოსნიის გაკვეთილის შესაბამისად, პრეზიდენტმა კლინტონმა თავის სატელევიზიო მიმართვაში გამორიცხა კოსოვოში სახმელეთო ჯარების გამოყენება, მსხვერპლის შექმნის შიშით, რაც შეარყევდა საზოგადოების მხარდაჭერას და ნატოს წევრების ერთიანობას.

ამ მიზნით, ნატო-ს თავიდანვე გათვალისწინებული ქმედება იყო ისეთი მოქმედება, რომელიც შემოიფარგლებოდა ბელგრადის გარეუბანში მსუბუქი დაბომბვით, სერბეთის საჭაერო თავდაცვის სისტემების გატეხვით და სერბეთის სარდლობისა და კონტროლის შესაძლებლობების შემცირებით, რაც მხოლოდ რამდენიმე დღეს გაგრძელდებოდა. თუმცა, ყოველი შემთხვევისთვის ჩამოყალიბდა ოპერაციების კიდევ ორი თანმიმდევრული

ეტაპი, თუმცა სერბეთზე საჰაერო უპირატესობის დამყარების პირველი ეტაპი საკმარისი იყო ნატოს მიზნების მისაღწევად. მეორე და მესამე ფაზები ეხებოდა „შეტევას სამხედრო ობიექტებზე კოსოვოს შიგნით და სერბეთის გაძლიერებაზე იუგოსლავიაში 44-ე პარალელის სამხრეთით და საჰაერო ოპერაციების გაფართოებას, რათა დაფაროს სამხედრო სამიზნეების ფართო სპექტრი მთელს იუგოსლავიაში ცალ-ცალკე.

იუგოსლავიამ უკომპრომისო დამოკიდებულებით მაშინ უშიშრად გაწყვიტა დიპლომატიური ურთიერთობები აშშ-სთან, დიდ ბრიტანეთთან, გერმანიასთან და საფრანგეთთან, რითაც გამოხატა ომისთვის მზადყოფნა. მეორე მხრივ, კოსოვოს ალბანელები ზოგადად მიესალმნენ ნატოს ჩართულობას, მაგრამ დაბომბვის დაწყებისთანავე მათ სხვა გზა არ ჰქონდათ პროვინციის დატოვების გარდა სპეციალური „ლტოლვილთა მატარებლებით“. სტატისტიკის მიხედვით, მხოლოდ პირველ კვირაში დაახლოებით 300 000 კოსოვოელი გაიქცა; და 848 000-ზე მეტმა კოსოველმა გადაკვეთა კოსოვოს საზღვრები მაკედონიაში, ალბანეთსა და მონტენეგროში მთელი ომის განმავლობაში (Rogel, 2003: 178).

სერბეთის ხელისუფლებამ ალბანელების წასვლა დიდ შესაძლებლობად მიიჩნია სერბებისთვის პირადი ქონების საკუთრების დოკუმენტების ჩამორთმევისთვის, რაც მიზნად ისახავდა ალბანელების დაბრუნების გართულებას. ბედის ირონიით, ამ უნებლიე ჯაჭვურმა რეაქციამ ვერაფერი უზრუნველყო, გარდა იმისა, რომ ნატოს დაბომბვას სერბეთში დაბრალდა ლტოლვილთა ნაკადების წარმოშობა. ნატო კიდევ უფრო გააკრიტიკეს იმის გამო, რომ სერბებს საშუალება მისცა განეხორციელებინათ ოცნება კოსოვო ალბანელებისგან გაწმენდის შესახებ, რომლის ბრალდებამაც აიძულა ნატო დახმარებოდა ლტოლვილებს გამოკვებასა და დასახლებაში.

1998 წლის 24 სექტემბერს ჩრდილოატლანტიკურმა საბჭომ განიხილა კოსოვოსში შექმნილი ვითარება და გამოაცხადა, რომ ალიანსი მზად იყო საჭიროების შემთხვევაში საჰაერო კამპანიის დასაწყებად. იმავე წლის 9 ოქტომბერს ნატო-რუსეთის ერთობლივი საბჭოს სხდომაზე ორივე მხარემ მხარი დაუჭირა საერთაშორისო ძალისხმევის გაძლიერებას კოსოვოს კრიზისის მოგ-

ვარების მიზნით. კოსოვოსა და მთლიანად რეგიონში არსებული დამაბული პოლიტიკური ვითარება აიძულებდა ალიანსს მიეღო რადიკალური ზომები, რადგან რამდენიმერაუნდიანი მოლაპარაკებების მიუხედავად 1999 წლის დასაწყისიდან იუგოსლავიის ხელისუფლებამ განახლებული ძალებით მიმართა რეპრესიებს კოსოვოელი ალბანელების წინააღმდეგ, რაც თავისთავად იწვევდა „კოსოვოს განმათავისუფლებელი არმიის (KLA) წინააღმდეგობას. მიმდინარე დაპირისპირებების ფონზე ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსში სულ უფრო ერიოზულად განიხილებოდა ძალის გამოყენებით კონფლიქტის მოგვარება, რისთვისაც ალიანსის სამხედრო სტრუქტურებში სერიოზული სამხედრო მზადება დაიწყო. თუმცა ნატოს სამშვიდობო ოპერაციის დაწყებამდე კოსოვოში ნატო აქცენტს მაინც აკეთებდა კრიზისის პოლიტიკურ მოგვარებაზე და მისი დაჟინებული მოთხოვნით 1996 წლის 6 თებერვალს საფრანგეთის ქ. რამბიუეში განახლდა მოლაპარაკებები ბელგრადის ხელისუფლებასა და კოსოვოელ ალბანელებს შორის, მაგრამ ამ მოლაპარაკებებშიც საკუთარი პოზიციების დათმობას არჩერთი მხარე არ აპირებდა და მარტის თვეში მოლაპარაკებები ჩაიშალა (ჩიტაძე, 2008: 112).

1999 წლის 24 მარტს ნატოს თავდაცვის პოლიტიკისა და შეიარაღებული ძალების დაგეგმვის სამსახურის დირექტორმა მიიღო გადაწყვეტილება ოპერაცია „გაერთიანებული ძალების“ დაწყების შესახებ, რის შემდეგ იუგოსლავიის სამხედრო ობიექტების წინააღმდეგ საჰაერო რეიდების განხორციელება დაიწყო. ოპერაცია მიზანდასახავდა მხოლოდ იუგოსლავიის სამხედრო ობიექტებისა და ინფრასტრუქტურის განადგურებას, რათა შეესუსტებინა იუგოსლავიის სამხედრო პოტენციალი და შემცირებულიყო კოსოვოში ძალადობა და ჰუმანიტარული კატასტროფა აღმოფხვრილიყო.

თუმცა სამშვიდობო ოპერაციის დროს ნატოს მხრიდან დაშვებულ იქნა არაერთი შეცდომა კერძოდ პრობლემები წარმოიქმნა კოორდინაციის მხრივ. გავრცელებული ინფორმაციით, ნატოს ბომბები ხშირად ცდებოდა სამიზნეებს მაგალითად, ნატოს პირველი შეცდომა ამ ბრძოლაში, 6 აპრილს ქალაქ ალექსინაცში სამი რაკეტა მოხვდა საცხოვრებელ უბანში სახლებს და

დაილუპა მრავალი მშვიდობიანი მოქალაქე. ერთი კვირის შემდეგ, ნატოს ძალებმა შეცდომით დაარტყეს კოსოვოელ ალბანელ ლტოლვილებს და დაილუპა მინიმუმ 60 ადამიანი. ხიდების დაბომბვის ბრძანების შემდეგ, პრიშტინასთან ხიდზე მყოფი სამოქალაქო ავტობუსი შემთხვევით განადგურდა. გარდა ამისა, ნისის მახლობლად ბაზარი და საავადმყოფო შემთხვევით იქნა სამიზნე, როდესაც ნატო ცდილობდა აეროდრომზე კლასტერული ბომბით დაერტყა. 7 მაისის კი ნატომ დაუშვა ყველაზე დიდი შეცდომა, როდესაც დაიბომბა ჩინეთის საელჩო ბელგრადში. უბედური შემთხვევის, დროს სამი ადამიანი დაილუპა და 20 დაიჭრა (Rogel, 2003 : 179).

გაეროს უშიშროების საბჭომ დაუყოვნებლივ მოიწვია შეხვედრა ვაშინგტონის „სამხნელი შეცდომის“ განსახილველად, რამაც სერიოზული დიპლომატიური კრიზისი გამოიწვია აშშ-სა და ჩინეთს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ ისინი შეშფოთებულნი იყვნენ ჩინეთის რეაქციით, შეერთებულმა შტატებმა სწრაფი იგნორირება გაუკეთა თავის შეცდომებს და დაუფიქრებლად დაბომბა კორისა, როდესაც სერბებმა 87 კოსოვო ალბანელი გამოიყენეს ცოცხალ ფარად. ასევე მაისში, KLA-ს პოზიცია კოსარეში შემთხვევით დაიბომბა, რის შედეგადაც 67 დაილუპა; ვარვარინის ხიდი განადგურდა, რის შედეგადაც 11 მშვიდობიანი მოქალაქე დაილუპა, ხოლო სურდულიცაში საცხოვრებელი ფართი შეცდომით დაზიანდა, როდესაც ნატოს რაკეტა კურსს აცდა, რის შედეგადაც სულ მცირე 20 მშვიდობიანი მოქალაქე დაილუპა. ზემოთაღნიშნული სამხედრო შეცდომების გათვალისწინებით თუ ვიმსჯელებთ ნატოს სამხედრო ოპერაცია მიმდინარეობდა რიგი შეცდომების ფონზე, რითაც უამრავი მშვიდობიანი მოსახლეობა დაილუპა, მიუხედავად ამისა ალიანსმა შეძლო ბოლომდე მიეყვანა სამხედრო ოპერაცია და იუგოსლავიის ხელიფლებისათვის ეიპულებინა კოსოვოში შეეწყვიტა სისხლისღვრა.

1999 წლის 10 ივნისს, ნატოს მიერ სამხედრო ოპერაციის განხორციელებისას, რომელიც გრძელდებოდა 78 დღის განმავლობაში, ნატოს გენერალურმა მდივანმა განაცხადა, რომ მისცა განკარგულება ნატოს ავიაციის სამხედრო მოქმედებების შეჩერების

შესახებ და დაიწყო იუგოსლავიის ჯარების გაყვანა კოსოვოდან (ჩიტაძე, 2008: 113).

იუგოსლავიის ძალების კოსოვოდან გამოსვლა დაიწყო სამხედრო-ტექნიკური ხასიათის შეთანხმების შედეგად, რომელსაც ხელ მოეწერა ნატოსა და იუგოსლავიას შორის 1999 9 ივნისს. 1999 წლის 10 ივნისს გაეროს უშიშროების საბჭომ მიიღო 1244-ე რეზოლუცია, სადაც მიესალმა იუგოსლავიის საკავშირო რესპუბლიკის მიერ კოსოვოს კრიზისის დარეგულირებას, რომელიც მიმართული იყო ძალადობის შეწყვეტისა და კოსოვოს ტერიტორიიდან სამხედრო კონტინგენტის გაყვანისაკენ. გაეროს უშიშროების საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება კოსოვოში გაეროს ეგიდით გამგზავრებულიყო სამხედრო და სამოქალაქო დამკვირვებლები. კოსოვოში პირველი დანაყოფები შევიდნენ 1999 წლის 12 ივნისს, კოსოვოს ძალები (KFOR) შეადგენდა 50 ათას სამხედრო მოსამსახურეს. თავდაპირველად კოსოვოში სამშვიდობო ოპერაციებში ჩაერთო ნატოს წევრი 18 სახელმწიფოს სამხედრო კონტიგენტი. ნატოს აქტიურობის შედეგად თავიანთ სახლებში დაბრუნება შეძლო 1 მილიონ 300 ათასამდე ლტოლვილმა. 2007 წლის მონაცემებით კოსოვოსში განლაგებულია ნატოს დაახლოებით 16 ათასიანი სამხედრო კონტიგენტი.

დასკვნა.

საერთო ჯამში უნდა აღინიშნოს, რომ კოსოვოში არსებული დამაბული ვითარების მიმართ ჩარდილოატლანტიკური ალიანსის დამოკიდებულება ხასიათდებოდა გარკვეული სირთულეებითა და წინააღმდეგობებით. ამ პრობლემამ უდიდესი გავლენა მოახდინა ნატოში შემდგომში განხორციელებულ დადებით ცვლილებებზე. კოსოვოში ნატოს სამშვიდობო ოპერაცია იყო პრეცედენტი იმისა, რომ ნატომ ალიანსის ფარგლებს გარეთ განახორციელა ფართომასშტაბიანი სამხედრო ოპერაცია, რომლის მიზანი იყო ეთნიკური წმენდის თავიდან აცილება და ძალადობის შეჩერება. ალიანსი დადგა რთული ამოცანის გადაწყვეტის წინაშე, როდესაც მისმა ყოველგვარმა მცდელობებმა კოსოვოში არსებული კონფლიქტი მოგვარებულიყო მშვიდობიანი გზებით შედეგი არ გამოიღო, ნატო იძულებული გახდა განეხორციელებინა სამხედრო ოპერაცია სუვერენული სახელმწიფოს (იუგოს-

ლავიის ფადერაციული რესპუბლიკის) წინააღმდეგ, რის მიზეზიც როგორც ცნობილია იყო მანამდე არსებული მამტაბური ეთნიკური დაპირისპირება სერბებსა და კოსოვოელ ალბანელებს შორის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ჩიტაძე, ნ. (2008). *ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი მსოფლიოში მშვიდობისა და სტაბილურობის გარანტი*, თბილისი.
- Allan, S.& Zelizer, B. (2004). *Reporting War: Journalism in Wartime*, London: Routledge.
- Binder, D. (1992). „*Bush Warns Serbs Not to Widen War*“, The New York Times, 28 December.
- Elsie, R. (2004). *Historical Dictionary of Kosovo*, Lanham: Scarecrow Press, p. 98.
- Krieger, H. (2001). *The Kosovo Conflict and International Law: An Analytical Documentation 1974-1999*, Cambridge: Cambridge University Press, p. 108.
- Ludsin, S. (2005). „*Kosovo, Genocide and the Dayton Agreement*“, The Wall Street Journal, 1 December.
- Mearsheimer, J. (1990). *Back to the Future: Instability in Europe after the „Cold War“*, International Security, Vol. 15, No. 4.
- Petras, J. (1999). „*NATO: Saving Kosovo by Destroying It*“, Economic and Political Weekly, 5 June.
- Rogel, C. (2004). *The Breakup of Yugoslavia and Its Aftermath*, Westport: Greenwood Press.
- Rogel, C. (2003). „*Kosovo: Where It All Began*“, International Journal of Politics, Culture, and Society, Vol. 17, No.1.
- Silber, L. & Little, A. (1997). *Yugoslavia: Death of a Nation*, New York: Penguin Books.

Referances:

- Chit'adze, N. (2008). *Crdiloat'lant'ik'uri Aliansi Msoflioshi Mshvidobisa da S'abilurobis Garant'I (The North Atlantic Alliance is a guarantor of peace and stability in the world)*, Tbilisi.
- Allan, S.& Zelizer, B. (2004). *Reporting War: Journalism in Wartime*, London: Routledge.
- Binder, D. (1992). „*Bush Warns Serbs Not to Widen War*“, The New York Times, 28 December.
- Elsie, R. (2004). *Historical Dictionary of Kosovo*, Lanham: Scarecrow Press, p. 98.
- Krieger, H. (2001). *The Kosovo Conflict and International Law: An Analytical Documentation 1974-1999*, Cambridge: Cambridge University Press, p. 108.
- Ludsin, S. (2005). „*Kosovo, Genocide and the Dayton Agreement*“, The Wall Street Journal, 1 December.
- Mearsheimer, J. (1990). *Back to the Future: Instability in Europe after the „Cold War*“, International Security, Vol. 15, No. 4.
- Petras, J. (1999). „*NATO: Saving Kosovo by Destroying It*“, Economic and Political Weekly, 5 June.
- Rogel, C. (2004). *The Breakup of Yugoslavia and Its Aftermath*, Westport: Greenwood Press.
- Rogel, C. (2003). „*Kosovo: Where It All Began*“, International Journal of Politics, Culture, and Society, Vol. 17, No.1.
- Silber, L. & Little, A. (1997). *Yugoslavia: Death of a Nation*, New York: Penguin Books.

NATO peacekeeping mission in Kosovo

Giorgi Doborjginidze

PhD of History,
Batumi Shota Rustaveli State University,
Georgia.

Abstract.

Nowadays, the concept of the security of states in the world is no longer limited by the borders of one state, the stable situation in the state depends on the integration processes developed at the regional and global level. Among the numerous organizations in the world, the North Atlantic Treaty Organization (NATO) occupies a central place. The answer to the question of what are the main reasons for the success of this organization must first be found in its principles and values. The North Atlantic Treaty Organization (NATO), established in 1949, was able to fulfill its main duties, namely to protect the sovereignty and territorial integrity of its member states.

After the end of the "Cold War", when the issue of its absence became active, NATO was able to transform itself and continues to function successfully to this day. The North Atlantic Alliance has undergone a number of changes in the history of its existence, one of these changes is the decision to engage in peacekeeping operations and crisis management, regardless of the geographical location of the conflict.

The Alliance recognizes that today threats are no longer confined to a single specific location, and in the context of globalization, threats are seen as a holistic problem. In the 90s of the 20th century, NATO carried out peace operations for the first time, namely in the Balkans (Bosnia-Herzegovina) in 1995, in Kosovo in 1999, and in Macedonia in 2001, where the bloody conflict of the breakup of the former Yugoslav Republic posed a serious threat not only to regional but also to common European security.

Keywords: NATO; Peacekeeping Operation; USA; United Nations
Kosovo; Conflict.